

پیش‌بینی روابط فرازناشویی اینترنتی براساس تعهد زناشویی با میانجی‌گری ارتباط جنسی و عاطفی

سیده ریحانه حسینی^{۱*}، محمدرضا جلالی^۲، علیرضا کاکاوند^۳

چکیده

هدف: پژوهش حاضر قصد دارد مدلی پیشنهاد کند که تاثیر متقابل تعهد زناشویی و رابطه عاطفی و جنسی را بر روابط فرازناشویی اینترنتی بررسی نماید. **روش:** ۲۰۸ مسافر متاهل (۱۲۱ مرد و ۸۷ زن) به صورت در دسترس در ایستگاه راه آهن تهران انتخاب شدند. پرسشنامه‌های سطح پیشرفت روابط اینترنتی، پرسشنامه ارتباط جنسی اینترنتی، پرسشنامه ابعاد تعهد، و دو خرده‌مقیاس رضایت از رابطه عاطفی و نارضایتی از رابطه جنسی از پرسش‌نامه رضایت از ازدواج تکمیل گردید. **یافته‌ها:** ارزیابی برازش مدل در نرم افزار EQS-6 انجام شده و مشاهده شد اثر تعهد زناشویی بر روابط فرازناشویی اینترنتی به صورت مستقیم و غیرمستقیم معنی‌دار نبود. تعهد زناشویی به طور مستقیم بر روابط زناشویی، و روابط زناشویی به طور مستقیم بر روابط فرازناشویی اینترنتی اثرگذار بودند. **نتیجه‌گیری:** این پژوهش نشان داد که عوامل رابطه‌ای در گرایش به روابط فرازناشویی اینترنتی نقش پررنگ‌تری نسبت به عوامل اجتماعی و مذهبی دارند. همچنین محدودیت‌ها و پیشنهادهای برای پژوهش‌های بعدی مورد بحث قرار گرفت.

واژه‌های کلیدی: روابط فرازناشویی، اینترنت، تعهد، رابطه عاطفی، رابطه جنسی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

^۱ کارشناس ارشد، گروه روانشناسی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

Email: sreyhanehosseini@gmail.com

^۲ استادیار گروه روانشناسی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران

^۳ دانشیار گروه روانشناسی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران

مقدمه

تعهد زناشویی، سازه ای است که پیشینه پژوهشی غنی به لحاظ مولفه های زیستی، روانشناختی، جامعه شناختی و اخلاقی دارد و تعاریف گوناگون اما در اصل بهم مرتبطی برای آن ارائه شده است. وجه مشترک تمام این تعاریف، قصد ماندن در رابطه و داشتن آینده ی مشترک با همسر است (استنلی، رودز، و ویتون ۲۰۱۰^۱). آدامز و جونز^۲ (۱۹۹۷) سه سطح برای تعهد زناشویی پیشنهاد کرده اند: (۱) تعهد به همسر^۳ به عنوان فردی دوست داشتنی که در کنار او بودن برای فرد لذتبخش است، (۲) تعهد به ازدواج^۴ به عنوان بنیان اجتماعی و مقدس و الزام پایبندی به قول و قرار ها، و (۳) احساس گیرافتادن در ازدواج^۵ و ادامه دادن رابطه به دلیل سرمایه گذاری ها، دارایی های مشترک و هزینه هایی که جدا شدن بر فرد تحمیل می کند. بنابراین می توان گفت تعهد زناشویی تحت تاثیر صمیمیت و رابطه عاطفی همسران، باورهای اخلاقی و مذهبی فرد و فشارهای بیرونی قرار دارد. در برابر سازه تعهد، روابط فرازنشویی^۶ است که بر اساس یک تعریف کلی، شکل گیری درجاتی از رفتارهای عاطفی و/یا جنسی با فردی بجز شریک عاطفی اولیه است، همزمان که رابطه عاشقانه شان با شریک اولیه همچنان برقرار باشد (مارتینز، پیرا، آندراد، داتیلیو، نارکیسو، و کاناوارو^۷، ۲۰۱۶). امروزه با گسترش تکنولوژی و وسایل ارتباطی جدید از جمله اینترنت و تلفن همراه، شرایط متفاوتی برای افراد فراهم شده است که بتوانند از طریق امکانات جدید، روابط بیشتری را با افراد بیشتری برقرار نمایند. در شبکه های اجتماعی و اتاق های گفت و گو، امکان آشنایی با طیف گسترده ای از شرکای بالقوه برای افراد وجود دارد که فرد می تواند با آنها ارتباط برقرار کند و از آنجا که این روابط اغلب مثل روابط خارج از اینترنت، "عمیق" و "با ثبات" هستند (پیازا و برینگ ۲۰۰۹^۸)، می توانند در مردان و زنان متأهل حسی از مورد خیانت واقع شدن ایجاد کنند. پژوهش های انجام شده نشان داده اند که زنان و مردان فعالیت های جنسی اینترنتی شریک زندگی شان را در مقایسه با فعالیت های دوستانه و عاطفی اینترنتی خیانت آمیزتر قلمداد کرده و زنان حساسیت بیشتری نسبت به روابط اینترنتی همسر خود دارند (عبدی، نظری، محسنی و ذبیح زاده، ۱۳۹۰). همچنین

ویسوکی و چایلدرس^۹ (۲۰۱۱) مشاهده کردند افراد از اینترنت برای یافتن شرکای واقعی استفاده می‌کنند. فینچام و می^{۱۰} (۲۰۱۷) در یک مطالعه مروری گزارش کردند که پژوهش‌ها حاکی از این هستند که دسترسی به اینترنت در بافت کنونی، به دو دلیل موجب افزایش احتمال روابط فرازنشویی می‌شود: (۱) ۳۰-۲۰٪ از کاربران اینترنت با اهداف جنسی وارد شده و ۶۵٪ آن‌ها که به دنبال ارتباط جنسی اینترنتی هستند، روابط جنسی خارج از اینترنت با شرکای اینترنت با شریک اینترنتی خود برقرار می‌کنند؛ (۲) برخی سایت‌های اینترنتی به طور ویژه با هدف تسهیل روابط جنسی خارج از اینترنت فعالیت می‌کنند. بخش غالب پژوهش‌هایی که تاثیر هرزه‌نگاری بر روابط زنشویی را بررسی کرده‌اند، تایید نموده‌اند که هرزه‌نگاری آثار زبانباری بر روابط زنشویی دارند (کمپیل^{۱۱}، ۲۰۱۶). فرون، لوسیر، سابورین، و براسارد^{۱۲} (۲۰۱۷) مشاهده کردند که هرزه‌نگاری در اینترنت و ارتباط فرازنشویی اینترنتی، تعدیل‌کننده ارتباط بین رضایت زوجی و جنسی هستند. به عبارتی، در صورت وجود هرزه‌نگاری و شرکای اینترنتی، کاهش رضایت زوجی با کاهش رضایت جنسی ارتباط پیدا می‌کند. سیدعلی تبار، پوراوری، حبیبی عسگرآباد، و علی پور (۱۳۹۴) گزارش کردند که استفاده از فیسبوک به تنهایی تاثیری در نگرش به روابط فرازنشویی ندارد، اما می‌تواند موجب تفاوت در جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی کاربران فیسبوک شود. شجاعی، احمدی، جزایری، و اعتمادی (۱۳۹۶) آسیب‌های برآمده از فضای مجازی بر زوجین ایرانی را در دو مقوله بین فردی (مشکلات جنسی، روابط فرازنشویی، کاهش صمیمیت) و درون فردی (اعتیاد اینترنتی، تغییر در سبک زندگی، تزلزل در ارزش‌ها) شناسایی کرده و این آسیب‌ها را در مردان شدیدتر گزارش کردند. همچنین رضاپور، ذاکری، و ابراهیمی (۱۳۹۶) مشاهده کردند که شبکه‌های اجتماعی با تاثیرات منفی روی روابط زوجین و احساس آن‌ها نسبت به یکدیگر و از سویی دیگر با تقویت خودشیفتگی باعث مشکلات ارتباطی مختلف و کاهش احساسات مثبت زوجین نسبت به یکدیگر می‌شود. بنابراین مشاهده می‌شود که با گسترش اینترنت و دسترسی به امکانات ارتباطی مجازی، مسائل جدیدی در روابط زنشویی ظاهر شده‌اند. از سوی دیگر طی دهه‌های اخیر در ایران شاهد تغییرات بسیاری در زمینه‌ی ارتباطات

انسانی، ارزش ها، فرهنگ و روابط بین دو جنس بوده ایم. حضور بیشتر زنان در اجتماع، افزایش ارتباطات بین زنان و مردان قبل از ازدواج و بعد از آن، و تغییر معیارهای ازدواج از شکل سنتی به اعمال سلیقه شخصی، خانواده ایرانی را در حال تجربه نوعی گذار از سنت به مدرنیته قرار داده اما همچنان عناصر سنتی نیز به قوت خود باقی هستند (جنادله و رهنما، ۱۳۹۳؛ کرمانی، اصغرپور، و برادران، ۱۳۹۷). چنین تحولاتی در جامعه ی امروز ایران، شرایط ناشناخته و جدیدی را به وجود آورده است که نیازمند مطالعات مشترک در حوزه های روان شناسی، جامعه شناسی، اقتصادی و سیاسی است. پژوهش حاضر قصد داشت در قالب پیشنهاد یک مدل، تاثیر متقابل سطوح تعهد و عوامل رابطه ای (عاطفی و جنسی) را بر روابط فرازنشویی اینترنتی در بستری ایرانی بررسی نماید.

سوال: آیا مدل تبیین کننده اثر مستقیم و غیرمستقیم تعهد و روابط عاطفی و جنسی بر روابط فرازنشویی اینترنتی از برازش مطلوب برخوردار است؟

فرضیه اول: تعهد زناشویی بر رابطه فرازنشویی اینترنتی اثر مستقیم معنی دار دارد.

فرضیه دوم: رابطه عاطفی و جنسی بر روابط فرازنشویی اینترنتی اثر مستقیم معنی دار دارد.

فرضیه سوم: تعهد زناشویی بر رابطه عاطفی و جنسی و به طور کلی بر رابطه زناشویی اثر مستقیم معنی دار دارد.

فرضیه چهارم: رابطه عاطفی و جنسی در رابطه بین تعهد و روابط فرازنشویی اینترنتی نقش میانجی دارد.

روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر، مدل یابی معادلات ساختاری است. در این پژوهش، پیشرفت رابطه ی اینترنتی، روی طیفی از هیچگونه ارتباط تا یک ارتباط کاملاً پیشرفته و همه جانبه قرار داشت که هرچه پیشرفت این رابطه بین مخاطبان بیشتر می شد، جنبه ی پیمان شکنانه آن پررنگ تر محسوب شد. سپس رابطه ی روابط اینترنتی با تعهد و روابط عاطفی و جنسی در قالب یک مدل بررسی گردید. تجزیه و تحلیل داده ها در نرم افزارهای SPSS-19 و EQS-6.1 انجام شد.

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر، افراد متأهل و ایرانی بودند که در مدت زمان ۲ ماهه آذر و دی ۱۳۹۵ در حداقل یکی از شبکه‌های اجتماعی مجازی وابسته به کامپیوتر یا موبایل عضویت داشتند. برای اینکه نمونه به لحاظ تنوع فرهنگی و قومیتی و ناشناختگی بتواند بهترین معرف جامعه‌ای به شکل اجتماعات مجازی باشد، ایستگاه راه آهن تهران برای این منظور انتخاب شد. سپس از مسافرانی که در ایستگاه حضور داشتند به عده‌ای به صورت در دسترس مراجعه شده و به آن‌ها گفته شد که در پژوهشی راجع به "فعالیت افراد در فضای مجازی و ارتباط آن‌ها با همسرشان" شرکت می‌کنند. شوماخر و لوماکس^{۱۳} (۲۰۱۰) تعداد ۱۰ الی ۲۰ نفر به ازای هر خرده‌مقیاس را برای مدلیابی مناسب دانسته‌اند. طبق همین معیار، در پژوهش حاضر حداقل ۲۰۰ شرکت‌کننده تعیین شده و ۲۲۰ نفر نمونه‌گیری شد. به منظور بررسی میزان روابط اینترنتی، از پرسشنامه سطح پیشرفت روابط اینترنتی^{۱۴} استفاده شد. این پرسشنامه اولین بار در سال ۱۹۹۶ از سوی پارکز و فلویید^{۱۵} معرفی شد. در پژوهش حاضر از فرم کوتاه این پرسشنامه استفاده شده است که در سال ۱۹۹۸ از سوی پارکز و رابرتز^{۱۶} معرفی شد. فرم کوتاه شامل ۲۹ سوال و ۸ خرده‌مقیاس وابستگی متقابل، وسعت رابطه، عمق رابطه، کدهای ارتباطی، پیش‌بینی‌پذیری، تعهد و همگرایی شبکه ارتباطی اینترنتی و غیراینترنتی است. این مقیاس در قالب لیکرت ۷ درجه‌ای از ۱ تا ۷ است. در این پژوهش حاضر، اجرای آزمایشی نسخه‌ی اینترنتی این پرسشنامه با ۷۶ شرکت‌کننده، ۳۵ متأهل، ۴۱ مجرد، ۴۴ زن و ۳۲ مرد، با میانگین سنی ۳۱٫۵ سال، حداقل سن ۱۸ و حداکثر ۵۴ سال اجرا شد که همبستگی درونی برای خرده‌مقیاس‌های آن به ترتیبی که قبلاً ذکر شد ۰/۸۳، ۰/۶۹، ۰/۸۷، ۰/۸۶، ۰/۶۷، ۰/۹۲، ۰/۵۸، ۰/۸۰ و برای کل پرسشنامه ۰/۸۵ به دست آمد.

پرسشنامه ارتباط جنسی اینترنتی: به منظور بررسی انواع فعالیت‌های جنسی شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر، یک پرسشنامه‌ی محقق ساخته برگرفته از فعالیت‌های معرفی شده از سوی کوپر^{۱۷} (۲۰۰۲) و پژوهش هنلین، لامکه و هووارد^{۱۸} (۲۰۰۷) طراحی شد. در این پرسشنامه، سعی شده است موارد فوق در قالب ۱۰ جمله‌ی توصیفی قرار گرفته و میزان درستی آن جملات از سوی شرکت‌کننده

تعیین شود. این پرسشنامه در قالب یک فرم اینترنتی طراحی شده و در شبکه های اجتماعی توزیع شد. پرسشنامه در قالب یک مقیاس لیکرت ۵ درجه ای از کاملاً درست (نمره ۵) تا کاملاً نادرست (نمره ۱) طراحی شده است. اجرای آزمایشی نسخه ی اینترنتی آن با ۷۶ شرکت کننده، ۳۵ متأهل، ۴۱ مجرد، ۴۴ زن و ۳۲ مرد، با میانگین سنی ۳۱،۵ سال، حداقل سن ۱۸ و حداکثر ۵۴ سال اجرا شد. آلفای کرونباخ برای کل مجموعه ۰/۹۵ و در اجرای اصلی ۰/۹۴ به دست آمد.

پرسشنامه ابعاد تعهد آدامز و جونز: این پرسشنامه در سال ۱۹۹۷، از سوی آدامز و جونز^{۱۹} معرفی شد و سه بعد تعهد به همسر، تعهد به ازدواج و حسّ گیرافتادن در ازدواج را ارزیابی می کند. نسخه اصلی این پرسشنامه دارای سه خرده مقیاس و ۴۵ گویه ی توصیفی است که در قالب مقیاس لیکرت تنظیم شده است. پاسخ ها در طیف ۵ درجه ای کاملاً موافق (نمره ۵) تا کاملاً مخالف (نمره ۱) قرار دارند. نسخه ی ترجمه شده ی آن با حذف یک سوال، دارای ۴۴ گویه بوده و به همین ترتیب نمره گذاری می شوند. عباسی مولید، فاتحی زاده و قمرانی (۱۳۹۲) برای تعیین پایایی ابزار نیز، ضریب آلفای کرونباخ این آزمون بر روی یک نمونه ی تصادفی از زوجین شهر اصفهان برای مقیاس های مختلف محاسبه کرده و تعهد به همسر ۰/۸۱، تعهد به ازدواج ۰/۸۳ و گیرافتادن در ازدواج ۰/۷۹ و ضریب آلفا برای کل آزمون ۰/۸۱ به دست آوردند (به نقل از مومنی، کاوسی امید، و امانی، ۱۳۹۴).

دو خرده مقیاس عدم رضایت جنسی و ارتباط عاطفی از پرسشنامه رضایت از ازدواج^{۲۰} (MSI-R) انتخاب شدند که در سال ۱۹۷۹ از سوی اشنایدر^{۲۱} برای اولین بار ساخته شده و در سال ۱۹۹۷ مورد تجدید نظر قرار گرفت. این پرسشنامه دارای ۱۵۰ گویه ی توصیفی و ۱۳ خرده مقیاس است. ارتباط عاطفی و عدم رضایت جنسی، هرکدام دارای ۱۳ گویه هستند. نمره گذاری این آزمون به صورت صفر و یک بوده و پاسخ های آن به صورت بله و خیر است. در این پژوهش پرسشنامه عدم رضایت از رابطه جنسی معکوس نمره گذاری شد تا نمره ی بالا نشانه ی رضایت بیشتر از روابط جنسی و عاطفی باشد. اشنایدر (۱۹۹۷) پنج نوع روایی و دو نوع پایایی را در مورد پرسشنامه ی MSI-R مورد بررسی قرار

داده و تایید نموده است. (اشنایدر، ۱۹۹۷؛ به نقل از نظری، ۱۳۸۳). نظری (۱۳۸۳) پایایی خرده مقیاس های ارتباط عاطفی و رضایت جنسی را ۰/۸۱ و ۰/۷۵ و ضریب آلفای کرنباخ پرسش‌نامه را ۰/۷۵ گزارش کرد.

یافته ها

از آنجا که مدل یابی معادلات ساختاری نسبت به همبستگی درونی متغیرهای پژوهش بسیار حساس است، در پژوهش حاضر ضرایب آلفا با حذف برخی گویه ها مجددا محاسبه شده و برای وابستگی متقابل، ۰/۹، گستردگی رابطه ۰/۵۳، عمق رابطه ۰/۷۹، تبادلات رمزی ۰/۸۵، پیش بینی پذیری ۰/۵۷، تعهد، ۰/۷۴، همگرایی شبکه های ارتباطی اینترنتی و غیراینترنتی به ترتیب ۰/۵۵ و ۰/۷۵، ارتباط جنسی اینترنتی ۰/۹۴، تعهد به همسر ۰/۸۱، تعهد به ازدواج، ۰/۸۸، رضایت عاطفی و جنسی به ترتیب ۰/۸۲ و ۰/۸۰ به دست آمد. در نهایت تنها مولفه هایی که ضرایب بالای ۰/۸ داشتند در مدل وارد شدند.

جدول ۱. آماره های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف استاندارد	واریانس
رضایت عاطفی	۸/۷	۳/۳	۱۰/۷
رضایت جنسی	۸/۴	۳/۲	۱۰/۶
تعهد به همسر	۶۵/۹	۱۰/۹	۱۲۰/۴
تعهد به ازدواج	۴۶	۷/۹	۶۲/۶
گیر افتادن در ازدواج	۴۴/۹	۱۱/۷	۱۳۷/۴
ارتباط جنسی اینترنتی	۲۰/۱	۱۲/۱	۱۲۵/۸
تبادلات رمزی	۱۰/۴	۷/۲	۵۱/۳
عمق	۱۵/۶	۸/۶	۷۴/۱
وابستگی بین فردی	۱۱/۴	۶/۱	۳۷/۲

به دلیل برقرار نبودن پیش فرض نرمال بودن توزیع داده ها، روش های تحلیل قوی^{۲۲} بر پایه روش تخمین درستنمایی بیشینه^{۲۳} با آزمون خی دو ساتورا- بنتلر^{۲۴} به وسیله نرم افزار EQS به کار گرفته شد (بنتلر، ۲۰۰۶).

جدول ۲. ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹
۱.ارتباط جنسی اینترنتی	۱								
۲. رمزهای ارتباطی	۰/۷۴**	۱							
۳. عمق رابطه	۰/۷**	۰/۷۴**	۱						
۴. وابستگی متقابل	۰/۵۴**	۰/۶۵**	۰/۷۲**	۱					
۵. تعهد به همسر	-۰/۳۲**	-۰/۳**	-۰/۳۲**	-۰/۱۷*	۱				
۶. گیرافتادن در ازدواج	۰/۱۳	۰/۰۹	۰/۰۷	۰/۰۹	۰/۵۳**	۱			
۷. تعهد به ازدواج	۰/۰۰۲	۰/۰۵	۰/۰۰۸	۰/۰۱	۰/۶۳**	۰/۸**	۱		
۸. رضایت از عاطفی	۰/۰۴	-۰/۰۳	۰/۰۸۶	۰/۰۶	-۰/۲۷**	-۰/۲۳**	-۰/۱۷*	۱	
۹. رضایت از رابطه جنسی	-۰/۴۴**	-۰/۳۲	۰/۳۲**	-۰/۲۵**	۰/۳۶**	-۰/۰۷	۰/۰۱	-۰/۰۱	۱

* سطح معنی داری ۰/۰۵ و ** سطح معنی داری ۰/۰۱

مدل نهایی به صورت نمودار شماره (۱) به دست آمده و برازش آن تایید شد ($\chi^2_{S-B} = ۸۹۸/۴$) (مدل صفر) و $\chi^2_{S-B} = ۲۶/۵$ (مدل فرض)، $df_1 = ۱۹$ ، $df_2 = ۳۶$ ، $P_{S-B} = ۰/۱۲$ ، $CFI = ۰/۹۹$ ، $NFI = ۰/۹۷$ ، $RMSEA = ۰/۰۴$ ، $NNFI = ۰/۹۸$ ، RTM جامع علوم انسانی

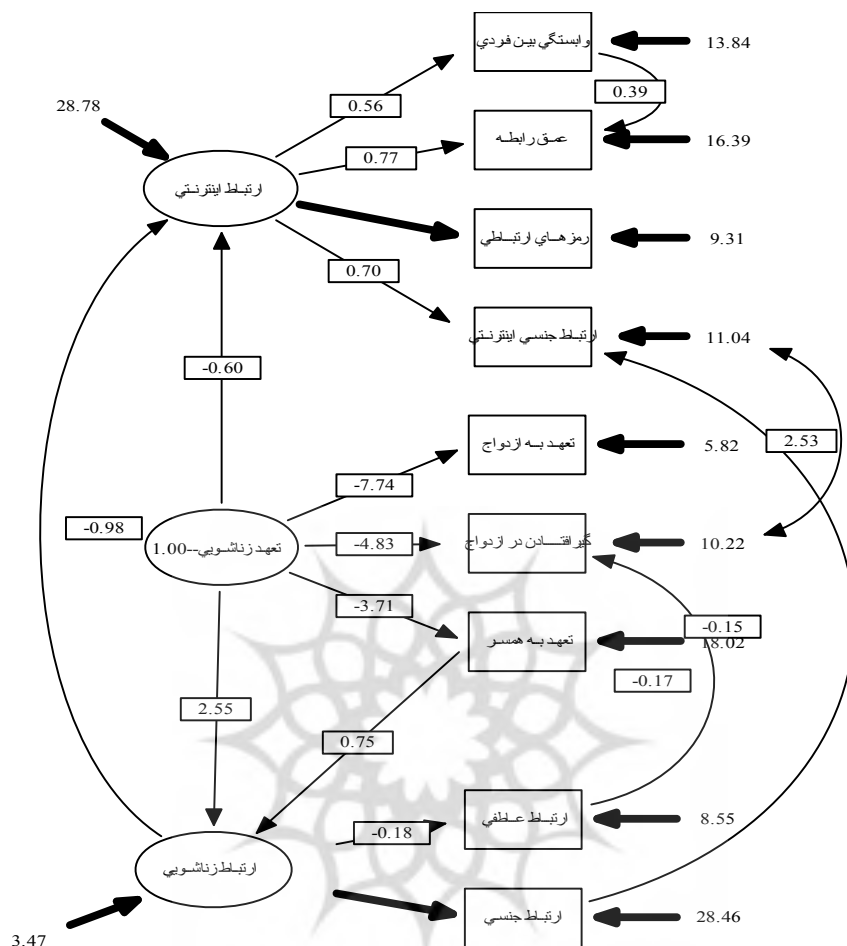
جدول ۳. ضرایب رگرسیون استاندارد و مقادیر Z اثرات مستقیم و کلی متغیرها

مسیرها	ضرایب استاندارد	Z	مسیرها	ضرایب استاندارد	Z
تعهد ← رابطه زناشویی	۰/۶۹	۴/۸۲*	تعهد ← روابط فرازناشویی اینترنتی	-۰/۰۹	-۱/۱
تعهد ← رضایت جنسی	-۰/۰۴	-۰/۳۲	تعهد ← وابستگی بین فردی	-۰/۰۴	-۰/۰۵
تعهد ← رضایت عاطفی	-۰/۰۱۵	-۰/۳۳	تعهد ← عمق رابطه	-۰/۰۵	-۰/۵
رابطه زناشویی ← روابط فرازناشویی اینترنتی	-۰/۵۶	-۵/۸*	تعهد ← تبادلات رمزی	-۰/۵	-۰/۰۵
رابطه زناشویی ← وابستگی بین فردی	-۰/۴	-۵/۵*	تعهد ← ارتباط جنسی اینترنتی	-۰/۰۴	-۰/۳
رابطه زناشویی ← عمق رابطه	-۰/۵	-۵/۹*	رضایت از رابطه جنسی ← روابط جنسی اینترنتی	-۰/۱۶	-۲/۹*
رابطه زناشویی ← تبادلات رمزی	-۰/۵	-۵/۹*	رابطه عاطفی ← احساس گیر افتادن در ازدواج	-۰/۸۵	-۲/۰۶*
رابطه زناشویی ← ارتباط جنسی اینترنتی	-۰/۵	-۷/۳*	تعهد به همسر ← رابطه زناشویی	۱/۱۴	۹/۱۱*

در جدول شماره (۳) ضرایب رگرسیون استاندارد و مقادیر Z اثرات مستقیم متغیرها گزارش شده است.

برای بررسی فرضیه های پژوهش به آماره های مدل در رابطه با اثر مستقیم و غیرمستقیم متغیرها مراجعه شد.

نمودار شماره (۱)، مدل نهایی و برازش شده پژوهش است که مسیرهای مستقیم بین عامل ها و متغیرها را با ضرایب استاندارد نشده آن ها نشان می دهد.

فرضیه اول: تعهد زناشویی بر روابطه فرازناشویی اینترنتی اثر مستقیم معنی دار دارد.

فرضیه دوم: رابطه عاطفی و جنسی بر روابط فرازناشویی اینترنتی اثر مستقیم معنی دار دارد.

فرضیه سوم: تعهد زناشویی بر رابطه عاطفی و جنسی و به طور کلی بر رابطه زناشویی اثر مستقیم معنی دار دارد.

همانطور که در جدول ضرایب رگرسیون مشاهده می‌شود، در پژوهش حاضر اثر مستقیم تعهد زناشویی بر روابط فرازناشویی اینترنتی معنی دار نبود (فرضیه اول). تعهد زناشویی بر سازه ارتباط زناشویی اثر مستقیم مثبت و معنی دار دارد. به ویژه تعهد به همسر اثر مستقیم و معنی دار ارتباط زناشویی دارد. اثر مستقیم ارتباط زناشویی بر روابط فرازناشویی اینترنتی و اثر کلی آن بر تمام مولفه‌ها معنی دار بود. به ویژه رضایت از رابطه جنسی اثر مستقیم معنی دار بر روابط جنسی اینترنتی داشت (فرضیه دوم). اما اثر کلی تعهد بر مولفه‌های رضایت عاطفی و جنسی معنی دار نبود (فرضیه سوم). همچنین مدل پژوهش نشان داد که علاوه بر اثری که تعهد به طور کلی بر میزان رضایت از رابطه زناشویی دارد، متقابلاً رضایت از رابطه عاطفی نیز اثر منفی بر احساس گیرافتادن در ازدواج دارد.

فرضیه چهارم: رابطه عاطفی و جنسی در رابطه بین تعهد و روابط فرازناشویی اینترنتی نقش میانجی دارد. براساس داده‌های مدل، مشاهده شد که تعهد نه به طور مستقیم و نه غیرمستقیم اثری بر روابط فرازناشویی اینترنتی ندارد.

جدول ۴. ضرایب رگرسیون استاندارد و مقادیر Z اثر مستقیم، غیرمستقیم و کلی متغیرها

مسیرها	اثرات	ضرایب استاندارد	Z	P
تعهد ← رابطه زناشویی ← روابط فرازناشویی	مستقیم	-۰/۰۹	-۱/۱	$P < ۰/۰۵$
اینترنتی	غیرمستقیم	۰/۰۳۷	۰/۳۳	$P < ۰/۰۵$
	کل	-۰/۰۵۶	-۰/۴۸	$P < ۰/۰۵$

بحث و نتیجه گیری

هدف از پژوهش حاضر بررسی اثر رضایت عاطفی و جنسی و تعهد زناشویی بر گرایش افراد به روابط فرازناشویی اینترنتی بود. در پژوهش حاضر مشاهده شد که تعهد بر گرایش افراد متأهل به صمیمیت‌های

مجازی تأثیری ندارد. بنابراین آیا می توان گفت که روابط صمیمی در فضای مجازی در هر سطحی از تعهد ممکن است اتفاق بیافتد؟ این یافته پژوهش را می توان با نگاه به ابزار سنجش تعهد تبیین کرد که تعهد را به طور کلی قصد ماندن در رابطه تعریف کرده است و این قصد هم با فشارهای بیرونی اجتماع و مذهب و هم با انگیزه های درونی همچون رضایت و عشق، قابل دستیابی است. مدل ما نشان داد که تعهد به همسر قویاً بر رابطه زناشویی اثر مثبت داشته و افزایش رضایت از رابطه جنسی احساس گیرافتادن در ازدواج را کاهش می دهد. یافته ی مهم تر آن که رضایت از رابطه جنسی به طور ویژه بر انگیزه های درونی تعهد اثرگذار بوده و با افزایش آن، احساس گیرافتادن در ازدواج و نیز رفتارهای جنسی اینترنتی کاهش پیدا می کند.

در این مدل قوی ترین پیش بینی کننده روابط فرازنشویی اینترنتی، رضایت از رابطه عاطفی و جنسی بوده و قوی ترین پیش بینی کننده این احساس رضایت، تعهد به همسر بود و نه سازه تعهد به طور کلی. مطابق نظریه استنلی و همکاران (۲۰۱۰)، آنچه اضطراب از دست دادن جفت را کاهش می دهد و دلبستگی عاطفی همسران را ایمن می سازد، مولفه فداکاری و تعهد به همسر است. بنابراین به منظور پیش بینی بهتر گرایش افراد به روابط فرازنشویی اینترنتی، بررسی عوامل مداخله کننده در شکل گیری امنیت رابطه و تعهد به همسر به عنوان ابتدایی ترین و ریشه ای ترین متغیر، ضروری بنظر می رسد. یافته های این پژوهش مبنی بر اینکه با کاهش رضایت جنسی، فعالیت جنسی اینترنتی افزایش پیدا میکند، به نحوی همسو با نتایج فرون و همکاران (۲۰۱۷) بود که رابطه هرزه نگاری با کاهش رضایت جنسی را نشان دادند. این یافته که تعهد به طور کلی تأثیر مستقیم بر گرایش به روابط اینترنتی ندارد، به نحوی همسو با یافته سیدعلی تبار و همکاران (۱۳۹۴) بود که استفاده از فیسبوک را بر دیدگاه افراد نسبت به روابط فرازنشویی بی تأثیر دانستند، با این تفاوت که آن ها این بررسی را در جهت معکوس انجام داده و تنها نگرش افراد را بررسی کرده اند و نه درگیری واقعی آن ها را. با وجود این که تعداد پژوهش ها در رابطه با تأثیر تعهد بر گرایش به روابط فرازنشویی اینترنتی محدود است، اما در مجموع

تمامی آن‌ها به نحوی حاکی از اثرات منفی متقابل تعهد و صمیمیت مجازی بر یکدیگر هستند. پژوهش‌ها اغلب بیانگر اثرات منفی فضای مجازی بر تعهد بوده و پژوهش حاضر گرچه اثر تعهد بر روابط مجازی را تایید نکرد، اما نشان داد که روابط عاطفی و دلبستگی‌های نزدیک همسران مهم‌ترین نقش را در گرایش به روابط مجازی ایفا می‌کنند. آنچه به افزایش رضایت از رابطه عاطفی و جنسی بیانجامد، گرایش به روابط مجازی را کاهش داده و احتمالاً بتواند تبیین‌کننده تنوع رفتاری افراد در فضای مجازی باشد. مهم‌ترین محدودیت پژوهش حاضر، روش نمونه‌گیری در دسترس در فضای خارج از اینترنت بود. گرچه تلاش شد ناشناختگی و پراکندگی قومیت و سن و سایر ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در نمونه‌گیری اعمال شود، ولی بهترین حالت زمانی است که نمونه‌گیری به طور کاملاً ناشناس در کلوب‌ها و اجتماعات مجازی انجام گیرد. مولفه‌های رابطه‌ای که وارد پژوهش شدند تنوع کافی نداشته و پیشنهاد می‌شود پرسشنامه‌های غنی‌تری برای سنجش کیفیت رابطه زناشویی به کار گرفته شود. همچنین به پژوهش‌های سازمان‌یافته‌ای نیاز است که عوامل موثر بر امنیت رابطه، شکل‌گیری کامل تعهد به همسر، و کیفیت رابطه زناشویی را شناسایی کرده و اثرگذاری هر یک را در گرایش به روابط اینترنتی بررسی نمایند. گرچه در این پژوهش تلاش شده بود ابعاد مختلف روابط اینترنتی بررسی گردد، اما مقایسه‌ای بین روابط فرازناشویی اینترنتی و غیراینترنتی انجام نگرفت و بسیاری از این ابعاد نیز به دلیل روایی ناکافی از پژوهش حذف شدند. پژوهش حاضر نشان داد که در گرایش به روابط اینترنتی مولفه‌های رابطه‌ای مهم‌تر از مولفه‌های اجتماعی و مذهبی هستند و سوالی که با این یافته به ذهن می‌رسد، این است که آیا روابط فرازناشویی اینترنتی به لحاظ کارکرد و ماهیت متفاوت از روابط غیراینترنتی هستند؟ آیا این مدل معرف موارد فرازناشویی غیراینترنتی نیز می‌تواند باشد؟ و آیا همسو با ویسوکا و همکاران (۲۰۱۱) و فینچام و همکاران (۲۰۱۷) در جامعه ایرانی نیز روابط فرازناشویی اینترنتی و غیراینترنتی در راستای هم‌اتفاق می‌افتند؟ در نهایت پیشنهاد می‌گردد در کنار پرداختن به عوامل مذهبی و جامعه‌شناختی و

اثرات فضای مجازی بر زوجین و خانواده ها، همچنان بر پویایی های شخصیتی افراد تاکید ورزیده و نقش این عوامل در درمان مشکلات زناشویی و برنامه ریزی های کلان فرهنگی در نظر گرفته شود.

منابع

- جنادله، ع. و رهنما، م. (۱۳۹۳). دگرگونی در الگوی متعارف خانواده ایرانی. *خانواده پژوهشی*، ۱۰ (۳۹)، ۲۷۷-۲۹۶.
- رضاپور، ر.، ذاکری، م. و ابراهیمی، ل. (۱۳۹۶). پیش بینی خودشیفتگی، ادراک تعاملات اجتماعی و تعارضات زناشویی براساس استفاده از شبکه های اجتماعی. *خانواده پژوهشی*، ۱۳ (۲)، ۱۹۷-۲۱۴.
- سیدعلی تبار، س.، پورآوری، م.، حبیبی عسگرآباد، م. و محمدعلی پور، ز. (۱۳۹۴). مقایسه نگرش به روابط فرازناشویی و جهت گیری مذهبی کاربران و غیر کاربران شبکه اجتماعی فیسبوک. *خانواده پژوهشی*، ۱۱ (۴۳)، ۲۹۸-۳۰۸.
- شجاعی جشوقانی، ر.، احمدی، ا.، جزایری، ر. و اعتمادی، ع. (۱۳۹۶). شناسایی و مقایسه آسیب های برآمده از فضای مجازی در روابط بین زوجین (مطالعه موردی در شهر اصفهان). *خانواده پژوهشی*، ۱۳ (۴)، ۵۶۸-۵۵۱.
- عباسی مولید، ح.، فاتحی زاده، م. و قمرانی، ا. (۱۳۹۲). تاثیر زوج درمانی گلاسر بر افزایش تعهد اخلاقی زوجین. *بصیرت و تربیت اسلامی*، ۱۰ (۲۵)، ۵۹-۸۰.
- عبدی، م.، نظری، ع.، محسنی، م. و ذبیح زاده، ع. (۱۳۹۰). خیانت اینترنتی: بررسی نگرش افراد نسبت به فعالیت های اینترنتی شریک زندگی. *مجله تحقیقات علوم پزشکی زاهدان*، ۱۳ (۹)، ۱-۷.
- کرمانی، م.، اصغرپورماسوله، ا. و برادران کاشانی، ز. (۱۳۹۷). همسرگزینی دختران جوان: کشاکش فردیت در برابر ارزش های سنتی. *خانواده پژوهشی*، ۱۴ (۳)، ۳۰۳-۳۲۶.
- مومنی، خ.، کاوسی امید، س. و امانی، ر. (۱۳۹۴). پیش بینی تعهد زناشویی بر اساس تمایزیافتگی خود، همبستگی و انطباق پذیری خانواده، و صمیمیت زناشویی. *دو فصلنامه آسیب شناسی، مشاوره،* ۱ (۲)، ۵۸-۴۶.

نظری، ع. م. (۱۳۸۳). بررسی و مقایسه‌ی تاثیر برنامه‌ی غنی‌سازی ارتباط و مشاوره‌ی راه حل محور بر رضایت زناشویی زوجین هر دو شاغل. پایان‌نامه‌ی دکترای رشته روانشناسی، دانشگاه تربیت معلم. تهران.

Adams, J. M., & Jones, T. (1997). The conceptualization of marital commitment: An integrative analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 1177-1196.

Bentler, P. M. (2006). *EQS 6 Structural equations program manual*. Encino, CA: Multivariate Software .

Campbell, L. (2016). The use and effects of pornography in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 03(004), 1-19.

Carter, J. (2012). What is commitment? Women's accounts of intimate attachment. *Families, Relationships and Societis*, 2(1), 137-53.

Cooper, A. (2002). *Sex and the Internet: A guidebook for clinicians*. New York: Brunner-Routledge.

Eastwick, P. W., & Finkel, E. J. (2008). The attachment system in fledgling relationships: An activating role for attachment anxiety. *Personality and Social Psychology*, 95, 628-647.

Ferron, A., Lussier, Y., Sabourin, S., & Brassard, A. (2017). The role of Internet pornography use and cyber infidelity in the associations between personality, attachment and couple and sexual satisfaction. *Social Networking*, 6, 1-18.

Fincham, F. D., & May, R. W. (2017). Infidelity in romantic relationships. *Current Opinion in Psychology*, 13, 70-74.

Henline, B. H., Lamke, L. K., & Howard, M. D. (2007). Exploring perceptions of online infidelity. *Personal Relationships*, 14, 113-128.

Lopez, J. L., Riggs, S. A., Pollard, S. E., & Hook, J. N. (2011). Religious commitment, adult attachment, and marital adjustment in newly married couples. *Journal of Family Psychology*, 25(2), 301-309.

- Martins, A., Pereira, M., Andrade, R., Dattilio, F. M., Narciso, I., & Canavarro, M. C. (2016). Infidelity in dating relationships: Gender-specific correlates of face-to-face and online extradyadic involvement. *Archives of Sexual Behavior, 45*(1), 193-205.
- Parks, M. R., & Floyd, K. (1996). Making friends in cyberspace. *Journal of Communication, 46*(1), 80.
- Parks, M. R., & Roberts, L. D. (1998). "Making MOOsic": The development of personal relationships on-line and a comparison to their off-line counterparts. *Journal of Social and Personal Relationships, 15*(4), 517-537.
- Perry, S. L. (2015). Spouse's religious commitment and marital quality: Clarifying the role of gender. *Social Science Quarterly, 97*(2).
- Piazza, J., & Bering, J. M. (2009). Evolutionary cyber-psychology: Applying an evolutionary framework to Internet behavior. *Computer in Human Behavior, 25*, 1258-1269.
- Schumacker, R. E., & Lomax, R. G. (2010). *A beginner's guide to structural equation modeling*. New York, London: Routledge.
- Stanley, S. M., Rhoades, G. K., & Whitton, S. W. (2010). Commitment: Functions, formation, and securing romantic attachment. *Journal of Family Theory and Review, 2*, 243-257.
- Wysocki, D. K., & Childers, C. D. (2011). Let my fingers do the talking: Sexting and infidelity in cyberspace. *Sexuality and Culture, 15*(3), 217-239.